

Verschillen in sociale en maatschappelijke participatie

Moniek Coumans en Saskia te Riele

De meeste Nederlanders gaan vaak om met anderen in hun omgeving. Deze sociale contacten zijn de laatste jaren eerder toegenomen dan afgenomen. Wel lijkt het aandeel mensen dat vrijwilligerswerk doet, informele hulp verleent of maandelijks meedoet aan activiteiten van verenigingen, licht te dalen. Vooral niet-westerse allochtonen zijn minder actief in organisaties dan autochtonen, als vrijwilliger of als deelnemer aan verenigingsactiviteiten. Zij geven daarentegen net zo vaak als autochtonen informele hulp. Eenzelfde beeld komt naar voren bij laagopgeleiden. Ook ouderen participeren doorgaans wat minder en hebben met name minder frequent contact met vrienden.

1. Inleiding

Sociale samenhang geniet een brede maatschappelijke belangstelling. Deze belangstelling komt veelal voort uit bezorgdheid over een mogelijke afbrokkeling ervan. Die zou het gevolg zijn van processen als een toenemende individualisering, informatisering en globalisering (Chan, To en Chan, 2006; Putnam, 2000). Dit terwijl van een sterke sociale cohesie veel wordt verwacht. Een grotere sociale samenhang zou bijvoorbeeld bijdragen aan een groter welzijn, meer welvaart en het voorkomen van sociale uitsluiting (Council of Europe, 2004).

Sociale samenhang gaat om binding en betrokkenheid tussen mensen, tussen mensen en de maatschappij en tussen mensen en andere sociale verbanden, zoals verenigingen, maatschappelijke organisaties of de buurt waarin zij wonen (De Hart, 2008). Deze betrokkenheid komt bijvoorbeeld tot uiting in de sociale contacten die mensen onderhouden, het lidmaatschap van verenigingen, het doen van vrijwilligerswerk, het bieden van hulp aan anderen of het deelnemen aan de politiek. Maar ook het vertrouwen van mensen is van belang voor de sociale samenhang. Niet alleen als voorwaarde om sociale contacten aan te gaan, maar ook als een goed dat via deze netwerken verder wordt opgebouwd (Putnam, 2000; Te Riele en Roest, 2009).

In dit artikel wordt onderzocht of in de periode 1997–2008 de contacten tussen mensen zijn toe- of afgenomen, of ze meer of minder vaak vrijwilligerswerk doen en of ze vaker of minder vaak deelnemen aan verenigingsactiviteiten. Daarnaast is onderzocht of bepaalde groepen, onderscheiden naar geslacht, leeftijd, herkomst en opleidingsniveau, minder goed meedoen. Voor deze kenmerken is gekozen omdat er aanwijzingen zijn dat de sociale en maatschappelijke participatie van niet-westerse allochtonen, laagopgeleiden en ouderen lager ligt (Bekkers en Boezeman, 2009; Gijsberts en Schmeets, 2008; Dekker, 2008).

De gegevens zijn afkomstig uit het Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) en hebben betrekking op personen van 12 jaar en ouder. Bij vrijwilligerswerk gaat het om personen van 18 jaar en ouder.

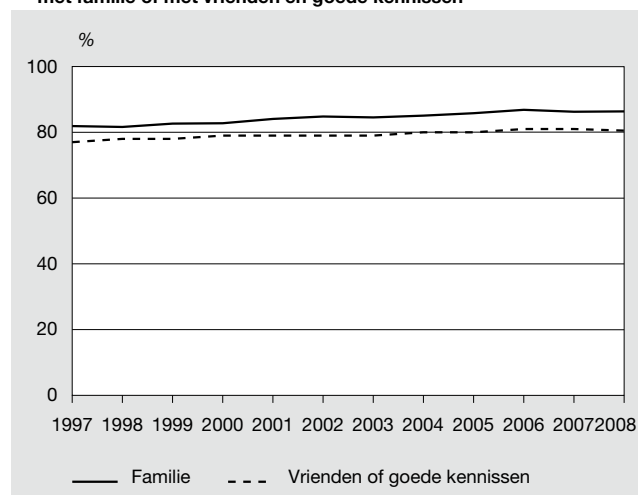
2. Contacten met familie en vrienden

Een indicator voor de betrokkenheid tussen mensen is de frequentie waarmee zij contact onderhouden met anderen in hun omgeving. Als gevolg van onder andere de toegenomen individualisering, informatisering en mobiliteit bestaat de vrees dat dit soort contacten minder worden. Völker (2008) laat echter zien dat sociale netwerken zich dan weliswaar minder in de eigen directe omgeving concentreren, maar nog altijd even groot zijn als voorheen. Als risicogroep worden vooral ouderen vaak genoemd. Door het wegvallen van contacten en een mogelijk verminderde eigen mobiliteit bestaat de kans dat zij vereenzamen. Niet-westerse allochtonen en laagopgeleiden behoren tot de risicogroepen als het gaat om sociale uitsluiting (Jehoel-Gijsbers, Smits, Boelhouwer en Bierings, 2008).

2.1 Ontwikkeling tussen 1997 en 2008

De meeste mensen weten zich nog altijd omringd door familie en vrienden. Contacten met familieleden en vrienden zijn in de afgelopen tien jaar ook eerder toe- dan afgenomen. Had in 1997 nog 82 procent minstens een keer per week een ontmoeting of telefonisch of schriftelijk contact met familie buiten het eigen huishouden, in 2008 was dat 86 procent (grafiek 1). Ook contacten met vrienden en goede kennissen vinden over het algemeen frequent plaats. In 2008 had 80 procent wekelijks contact met vrienden of kennissen, tegenover 77 procent in 1997.

1. Aandeel personen van 12 jaar of ouder dat wekelijks contact heeft met familie of met vrienden en goede kennissen

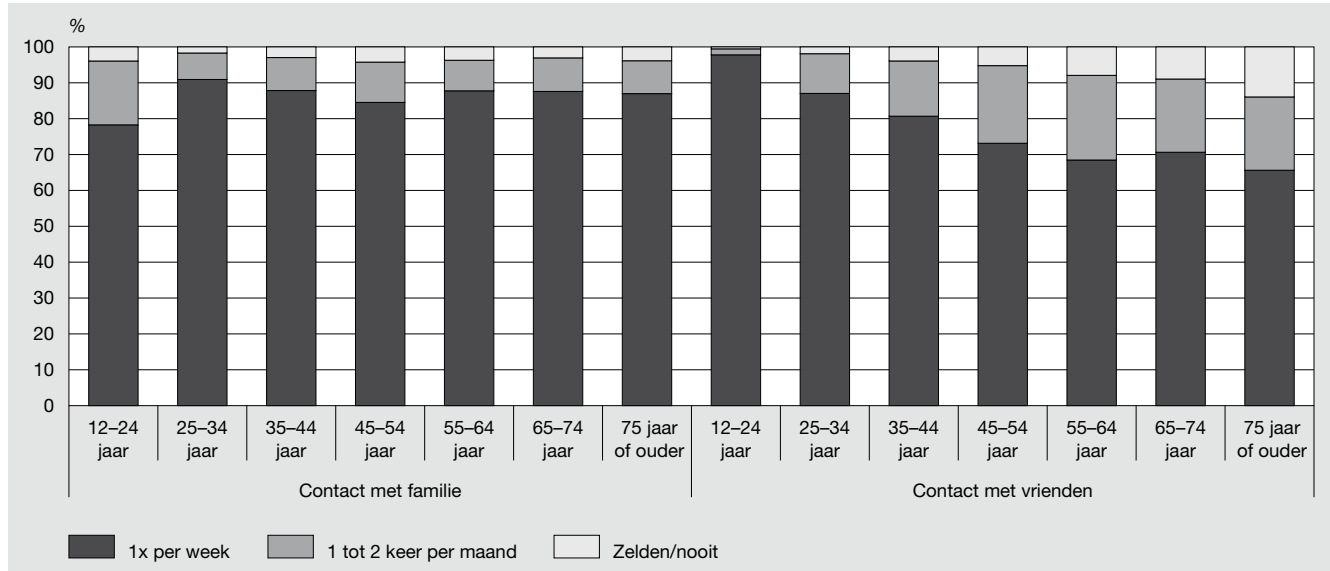
Bron: POLS

2.2 Achtergrondkenmerken

Mannen en vrouwen

Vrouwen blijken een rijker sociaal leven te hebben dan mannen. Deze bevinding komt overeen met eerder onderzoek

2. Aandeel personen van 12 jaar of ouder dat contact heeft met familie of met vrienden, 2008

Bron: POLS

(Scheepers en Janssen, 2001). Het percentage vrouwen dat minstens één keer per week familie opzoekt, opbelt of schrijft, ligt op 88 procent. Voor mannen is dit 83 procent. Een vergelijkbaar beeld komt naar voren als het gaat om contacten met vrienden en goede kennissen. Met hen heeft 82 procent van de vrouwen en 78 procent van de mannen wekelijks contact. Ook na correctie voor andere achtergrondvariabelen, zoals leeftijd, herkomst en opleiding, blijft dit verschil intact.

Leeftijd

De frequentie van het contact met familie is in alle leeftijdsgroepen ongeveer gelijk. Zo'n 85 tot 90 procent heeft wekelijks contact met familieleden (grafiek 2). Dit geldt ook voor ouderen. Alleen bij jongeren van 12 tot 25 jaar zijn deze contacten wat minder frequent. Van hen heeft een kleine 80 procent minstens een keer per week een ontmoeting of telefonisch of schriftelijk contact met familieleden buiten het eigen gezin.

Jongeren hebben vaker contact met vrienden en goede kennissen. Bijna alle 12-24-jarigen zien, spreken of schrijven hun vrienden elke week. Het feit dat ze naar school gaan is daar mogelijk een verklaring voor. Zij zien elkaar daarnaast vaak op openbare plaatsen om te spelen, bij te praten of een wedstrijd te doen (van Weert en Zijl, 2008). De frequentie van het contact met vrienden neemt, anders dan het contact met familie, af met de leeftijd. Van de 55-plussers heeft minder dan 70 procent nog wekelijks contact met vrienden. Het gemiddelde voor alle leeftijden is 80 procent. Meer ouderen dan jongeren hebben zelden of nooit contact met vrienden. Dit aandeel loopt op tot 14 procent onder 75-plussers.

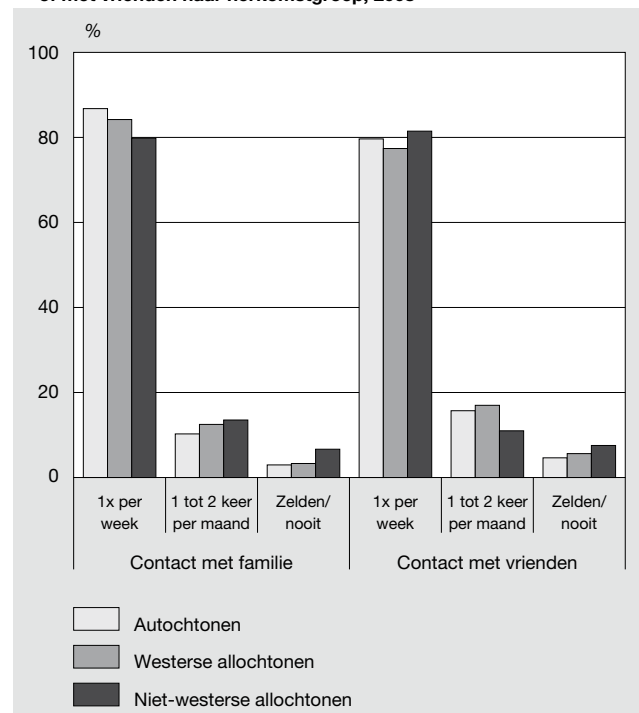
Herkomst

In vergelijking met autochtonen hebben niet-westerse allochtonen wat minder vaak contact met familie, hoewel

ook van hen nog altijd zo'n 80 procent elke week familie ziet, spreekt of schrijft (grafiek 3). Uit de gegevens blijkt dat het vooral de eerste generatie is die minder vaak contact heeft.

Niet-westerse allochtonen hebben daarentegen frequenter contact met vrienden. Dit heeft echter vooral te maken met het relatief grote aantal jongeren onder de niet-westerse allochtonen die, net als autochtone jongeren, bijna allemaal wekelijks contact met vrienden onderhouden. Wanneer voor verschillen in leeftijdsopbouw wordt gecorrigeerd, verdwijnt het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen en heeft de laatste groep zelfs wat minder vaak contact met vrienden.

3. Aandeel personen van 12 jaar of ouder dat contact heeft met familie of met vrienden naar herkomstsgroep, 2008

Bron: POLS

Opleidingsniveau

Wekelijks contact met familie en vrienden komt vaker voor onder middelbaar- en hoogopgeleiden dan onder de laagst opgeleiden. Dit verschil is het duidelijkst als het gaat om contacten met vrienden. Met hen heeft drie kwart van de laagopgeleiden minstens één keer per week een ontmoeting, een gesprek of schriftelijk contact. Onder middelbaar- en hoogopgeleiden is dit 83 procent.

Het aandeel dat minstens elke week contact onderhoudt met familie ligt voor alle groepen rond de 85 procent. Bij laagopgeleiden is dit iets minder, bij middelbaar- en hoogopgeleiden wat meer. Bij de hoger opgeleiden komt het vooral minder voor dat er zelden of nooit contact is met familie of vrienden. Ook na correctie voor leeftijd, geslacht en herkomst blijft dit beeld overeind.

3 Vrijwilligerswerk en informele hulp

De mate waarin mensen zich min of meer belangeloos inzetten voor anderen is een belangrijke indicator van maatschappelijke participatie. Volgens sommige onderzoeken is het percentage vrijwilligers over de jaren heen vrijwel gelijk gebleven (Bekkers en Boezeman, 2009), terwijl andere juist een dalende trend aantonen (Dekker, De Hart en Faulk, 2007). Uit alle bronnen komt naar voren dat vooral niet-westerse allochtonen weinig vrijwilligerswerk doen (Carabain, 2009; Gijsberts en Schmeets, 2008; Dekker, 2008), terwijl zij buiten organisaties om vaak wel informele hulp geven (SCP, 2009). Ook zouden hoger opgeleiden en babyboomers relatief vaak als vrijwilliger actief zijn (Bekkers en Boezeman, 2009).

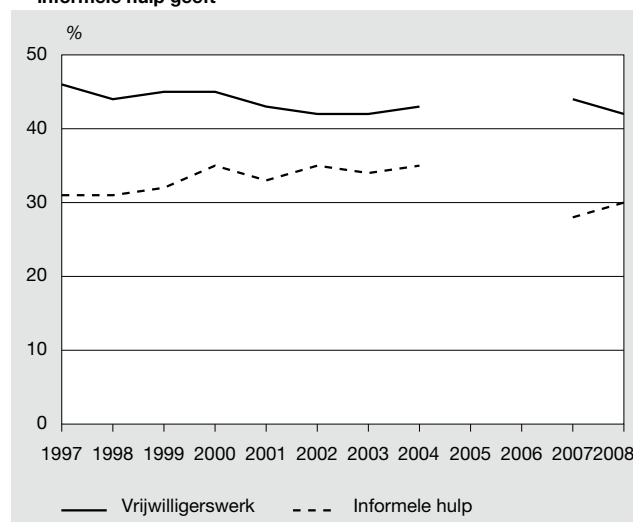
Het hogere percentage vrijwilligers onder hoog opgeleiden houdt verband met hun opleiding. Zij zouden dankzij hun opleiding meer bewust zijn van maatschappelijke problemen, een groter inlevingsvermogen en meer zelfvertrouwen hebben (Appelhof en van Ingen, 2007; Wilson, 2000). Ook zou er een indirect effect van opleiding zijn. Mensen met een hogere status beschikken over meer hulpbronnen en zullen vaker en vrijwilligerswerk verrichten (Appelhof en van Ingen, 2007; Bekkers, Hooghe & Stolle, 2005).

3.1 Ontwikkeling tussen 1997 en 2008

Het aandeel personen dat vrijwilligerswerk doet, is tussen 1997 en 2004 licht afgenomen, van 46 procent tot 43 procent (grafiek 4). In 2008 had 42 procent vrijwilligerswerk gedaan in het jaar voorafgaand aan de enquête. Vooral voor sportverenigingen zijn veel mensen actief. Over de jaren heen zet 13 à 14 procent zich hiervoor in. De mate waarin mensen buiten organisaties om onbetaalde hulp hebben gegeven aan zieken, burens, familie, vrienden of bekenden is tot 2004 toegenomen van 31 tot 35 procent. In 2008 heeft 30 procent van alle personen van 18 jaar en ouder dit soort informele hulp gegeven.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de vraagstelling over vrijwilligerswerk medio 2007 is aangepast. Tegelijkertijd zijn de aspecten rechtshulp, wonen en buurt toegevoegd. De gegevens over 2004 zijn door deze veranderingen niet helemaal vergelijkbaar met de uitkomsten van na 2007 (zie rapport Plausibiliteit POLS-module Vrijwillige Inzet 2007).

4. Aandeel personen van 18 jaar of ouder dat vrijwilligerswerk doet of informele hulp geeft

Bron: POLS.

NB. Voor 2005 en 2006 zijn geen vergelijkbare gegevens.

3.2 Achtergrondkenmerken

Mannen en vrouwen

Mannen doen net zo vaak vrijwillige activiteiten voor organisaties als vrouwen. Vrouwen geven echter vaker informele hulp, met 34 tegen 27 procent. Dit verschil blijft na correctie voor opleiding, herkomst en leeftijd bestaan en komt overeen met eerdere bevindingen (Scheepers en Janssen, 2001). Mannen zetten zich naar verhouding vaak in voor sportverenigingen, vrouwen zijn juist actiever in de verzorging en voor school. Bij vrijwilligerswerk voor school gaat het waarschijnlijk vaak om activiteiten voor de school van de eigen kinderen, want maar liefst 90 procent van de vrouwen die vrijwilligerswerk voor scholen doen, maakt deel uit van een gezin met minderjarige kinderen.

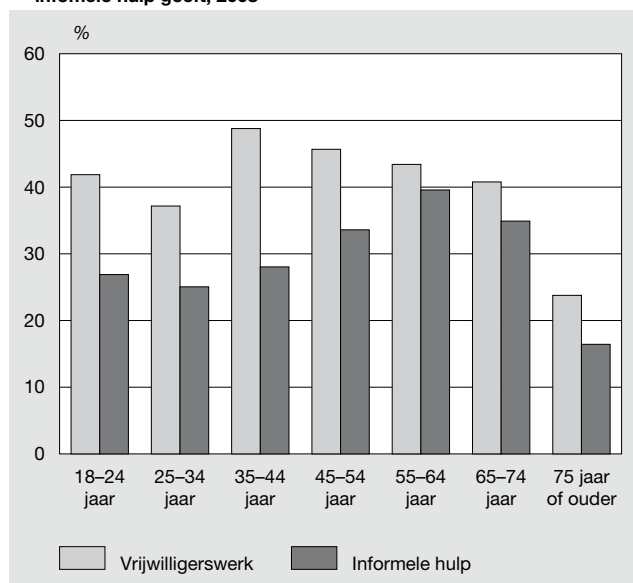
Leeftijd

De 35- tot 44-jarigen doen meer vrijwilligerswerk dan mensen van andere leeftijden (grafiek 5). Dit heeft er waarschijnlijk mee te maken dat zij vaak jonge, schoolgaande kinderen hebben. Het gaat bij deze groep namelijk vaak om activiteiten voor school. Ook de 45- tot 65-jarigen doen relatief veel vrijwilligerswerk. Dit stemt deels overeen met de bevinding dat de naoorlogse generatie, de babyboomers, vaak vrijwilligerswerk verricht (Bekkers en Boezeman, 2009). Deze groep houdt zich relatief vaak bezig met activiteiten voor levensbeschouwelijke organisaties en met activiteiten in de verzorging. Zij bieden bovendien vaak informele hulp. Van de 55- tot 65-jarigen doet 40 procent dit.

De alleroudsten (75-plussers) verrichten minder vaak vrijwilligerswerk. Hetzelfde geldt voor mensen tussen de 25 en 34 jaar. In deze levensfase zullen velen bezig zijn met een beginnende carrière en nog geen schoolgaande kinderen hebben. Om die reden zal er minder tijd en ook minder aanleiding zijn om vrijwilligerswerk te doen. Jongeren zijn vooral actief voor sportverenigingen en op het gebied van jeugdwerk; met activiteiten op andere gebieden houden zij

zich veel minder bezig. Na correctie voor de andere achtergrondvariabelen verrichtten de jongeren wat minder en de oudsten wat meer vrijwilligerswerk.

5. Aandeel personen van 18 jaar of ouder dat vrijwilligerswerk doet of informele hulp geeft, 2008

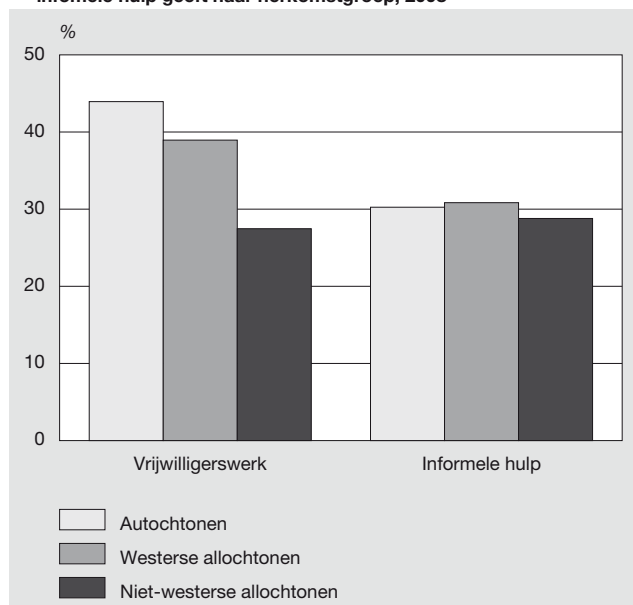

Bron: POLS

Herkomst

In lijn met bevindingen uit eerdere onderzoeken blijken niet-westerse allochtonen op vrijwel alle gebieden minder vaak vrijwilligerswerk te doen dan autochtonen, met 28 tegen 44 procent (grafiek 6). De verschillen zijn het grootst in de sport en de zorg, en het kleinst als het gaat om activiteiten voor levensbeschouwelijke organisaties, de kerk of de moskee.

6. Aandeel personen van 18 jaar of ouder dat vrijwilligerswerk doet of informele hulp geeft naar herkomstgroep, 2008

Bron: POLS

Niet-westerse allochtonen geven met zo'n 30 procent daarentegen net zo vaak informele hulp buiten organisaties om als andere Nederlanders.

Opleiding

Laag- en middelbaaropgeleiden leveren nagenoeg een gemiddelde bijdrage aan vrijwilligerswerk; hoogopgeleiden doen dit juist vaker. Zij zetten zich vooral in voor school en voor sportverenigingen. Als het gaat om informele hulp zijn de verschillen veel kleiner en zijn lager opgeleiden net zo vaak als hulpverlener actief als hoger opgeleiden.

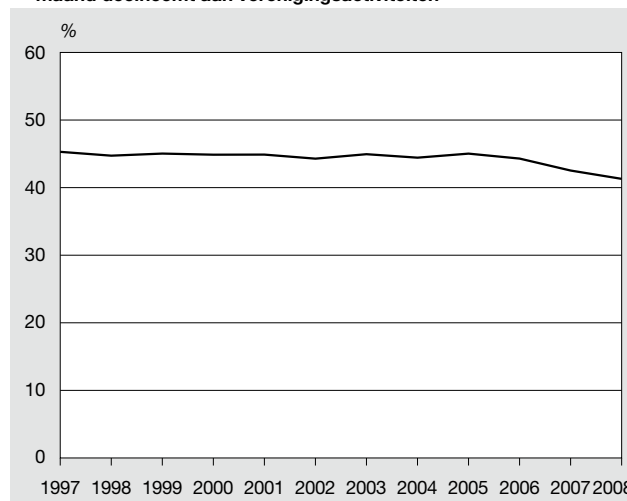
4. Deelname aan activiteiten van verenigingen

Een andere indicator voor sociale participatie is de mate waarin mensen deelnemen aan activiteiten van verenigingen. Net als voor vrijwilligerswerk kan ook hier worden verwacht dat vooral niet-westerse allochtonen minder vaak deelnemen aan het verenigingsleven (Dekker, 2008). Ook hier gaat het immers vooral om activiteiten binnen organisaties. Bovendien doen niet-westerse allochtonen weinig aan sport (Tiessen-Raaphorst en De Haan, 2008), een activiteit die vaak in verenigingsverband wordt beoefend. Jongeren zijn juist veel bezig met sport en zullen daarom vaak aan activiteiten van verenigingen meedoen. Dit wordt ook verwacht van hoogopgeleiden, die relatief vaak sporten en ook als vrijwilliger meer dan gemiddeld actief zijn voor organisaties.

4.1 Ontwikkeling tussen 1997 en 2008

Tot 2005 ligt het aandeel personen dat minstens één keer per maand deelneemt aan verenigingsactiviteiten rond de 45 procent (grafiek 7). Vanaf 2006 fluctueert dit aandeel rond 43 procent. Ook voorlopige uitkomsten over 2009 komen hierop uit. De daling kan te maken hebben met demografische ontwikkelingen. Zo neemt het aandeel jongeren af en stijgt het aandeel allochtonen.

7. Aandeel personen van 18 jaar of ouder dat minstens een keer per maand deelneemt aan verenigingsactiviteiten

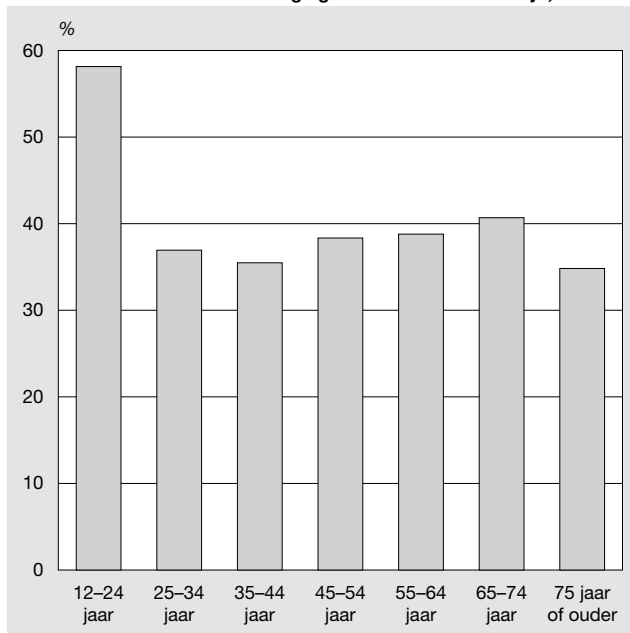
Bron: POLS

4.2 Achtergrondkenmerken

Mannen en vrouwen

Mannen nemen wat vaker deel aan verenigingsactiviteiten dan vrouwen, met 43 tegen 39 procent. Dat vrouwen minder vaak meedoen zal deels te maken hebben met een gebrek aan tijd door zorgtaken. Mensen die een huishouden met minderjarige kinderen verzorgen, doen bijvoorbeeld relatief weinig mee aan verenigingsactiviteiten. Onder hen zijn veel vrouwen. Ook het soort organisatie waarvan mensen lid zijn, kan een rol spelen. Mannen zijn bijvoorbeeld vaker lid van een sportvereniging of een hobbyvereniging. In dergelijke verenigingen worden over het algemeen veel activiteiten gezamenlijk ondernomen. Uit het Nationaal Kiezeronderzoek (NKO) van 2006 komt naar voren dat vrouwen vaker lid zijn van organisaties op het gebied van natuur, milieu of mensenrechten.

8. Aandeel personen van 12 jaar of ouder dat minstens een keer per maand deelneemt aan verenigingsactiviteiten naar leeftijd, 2008

Bron: POLS

Leeftijd

Jongeren zijn vaker dan ouderen actief in het verenigingsleven (grafiek 8). Bijna zes op de tien 12- tot 24-jarigen doen maandelijks mee aan activiteiten van verenigingen. Onder ouderen is dit minder dan 40 procent. Ouderen zijn ook minder vaak lid van sportverenigingen en eerder van organisaties op het gebied van milieu, natuur of mensenrechten. Ouderen tot 65 jaar zijn vaker lid van een vakbond.

Herkomst

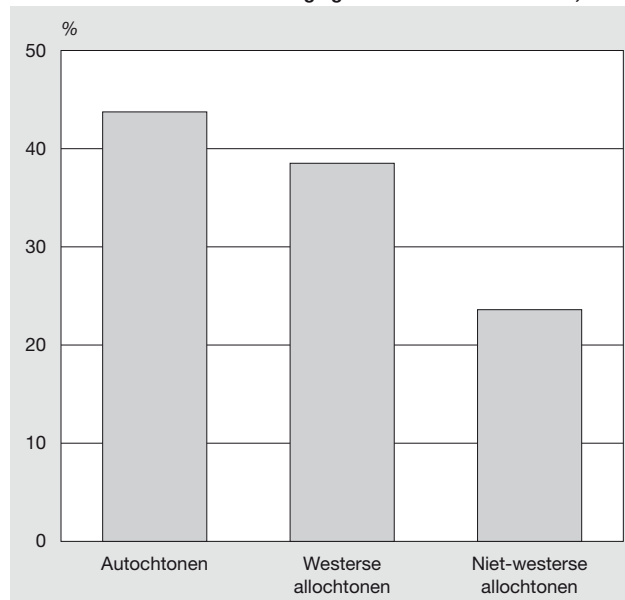
Net als bij vrijwilligerswerk, doen niet-westerse allochtonen relatief weinig mee aan activiteiten van verenigingen. Nog geen kwart neemt minstens één keer per maand deel aan verenigingsactiviteiten (grafiek 9). Van de autochtonen is dat ruim 40 procent. Allochtonen zijn minder vaak lid van

sportverenigingen, hobbyverenigingen of een vakbond. Zij zijn daarnaast minder vaak betrokken bij buurtorganisaties. Er is echter nauwelijks verschil in lidmaatschappen van verenigingen op het gebied van religie, cultuur of mensenrechten – het soort organisaties waarvoor zij ook eerder actief zijn als vrijwilliger.

Opleiding

Maandelijks deelnemen aan activiteiten van verenigingen komt minder voor onder laagopgeleiden. Terwijl ongeveer de helft van de hoogopgeleiden actief is in het verenigingsleven, geldt dit maar voor iets meer dan een derde van de laagopgeleiden. Hoogopgeleiden zijn vaker lid van sportverenigingen, cultuurverenigingen en beroepsverenigingen. Er is echter nauwelijks verschil als het gaat om lidmaatschappen van buurtverenigingen of levensbeschouwelijke organisaties.

9. Aandeel personen van 12 jaar of ouder dat minstens een keer per maand deelneemt aan verenigingsactiviteiten naar herkomst, 2008

Bron: POLS

5. Conclusie

Uit de analyse van een aantal aspecten van sociale en maatschappelijke participatie komt naar voren dat de sociale samenhang in ons land niet duidelijk afneemt. Het aandeel dat minstens een keer per week contact heeft met vrienden en familie is over de jaren wat toegenomen. Het aandeel mensen dat vrijwilligerswerk doet of informele hulp verleent is licht afgenomen, evenals het aandeel dat maandelijks deelneemt aan verenigingsactiviteiten.

Tegelijk is uit dit onderzoek opnieuw duidelijk geworden dat de sociale en maatschappelijke participatie van niet-westerse allochtonen, laagopgeleiden en ouderen minder groot is. Vooral niet-westerse allochtonen zijn minder actief in organisaties, als vrijwilliger of als deelnemer aan verenigingsactiviteiten. Zij geven daarentegen net zo vaak informele hulp als autochtonen. Een vergelijkbaar beeld komt naar voren bij lager opgeleiden. Ook ouderen participeren

wat minder. Zij hebben met name wat minder contacten met vrienden en zijn minder actief in het verenigingsleven.

Literatuur

Appelhof, S. en E. van Ingen, 2007, Vrijwilligerswerk in Drimmelen. Een onderzoek naar de inzet en het verschil tussen jong en oud binnen het vrijwilligerswerk in de gemeente Drimmelen. Scriptie, Wetenschapswinkel Universiteit van Tilburg, Tilburg.

Bekkers, R.H.F.P. en E.J. Boezeman, 2009, Geven van tijd: vrijwilligerswerk. In: Schuyt, Th.N.M., B.M. Gouwenberg en R.H.F.P. Bekkers (red.), Geven in Nederland 2009. Giften, Nalatenschappen, Sponsoring en Vrijwilligerswerk, blz. 88–101. Reed Business BV, Vrije Universiteit, Amsterdam.

Bekkers, R., M. Hooghe en D. Stolle, 2005, Lange termijn-effecten van jeugdparticipatie. Persistente effecten van deelname aan jeugdverenigingen in Nederland en de Verenigde Staten. Utrecht: Universiteit van Utrecht.

Carabain, C.L., 2009, Geefgedrag van niet-westerse allochtonen. In: Schuyt, Th.N.M., B.M. Gouwenberg en R.H.F.P. Bekkers (red.), Geven in Nederland 2009. Giften, Nalatenschappen, Sponsoring en Vrijwilligerswerk, blz. 161–175. Reed Business BV, Vrije Universiteit, Amsterdam.

Chan, J., H.P. To en E. Chan, 2006, Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social Indicators Research* 75, 273–302.

Council of Europe, 2004, A new strategie for social cohesion. Revised strategy for Social Cohesion.

Dekker, P., 2008, Civil Society. In: Van den Broek, A. en S. Keuzenkamp (red.) Het dagelijks leven van allochtone stedelingen, blz 78–99. SCP, Den Haag.

Dekker, P. en J. de Hart, 2009, Vrijwilligerswerk in meervoud. Civil society en vrijwilligerswerk. SCP, Den Haag.

Dekker, P., J. de Hart en L. Faulk, 2007, Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2007. SCP, Den Haag.

Gijsberts, M. en H. Schmeets, 2008, Sociaal-culturele oriëntatie en maatschappelijke participatie. In: Jaarrapport Integratie 2008, blz. 201–221. CBS, Den Haag/Heerlen.

Hart, J. de, 2008, Religieuze groepen en sociale cohesie. In: Schnabel, P., R. Bijl en J. de Hart (red.), Betrekkelijke betrokkenheid. *Studies in sociale cohesie*, blz. 389–418. SCP, Den Haag.

Jehoel-Gijsbers, G., W. Smits, J. Boelhouwer en H. Bierings, 2008, Sociale uitsluiting. In: Mol, M., H.J. Dirven en R. van der Bie, Dynamiek in de sociale statistiek. Nieuwe cijfers over de sociaaleconomische levensloop. CBS, Den Haag/Heerlen.

Putnam, R.D., 2000, Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon en Schuster, New York.

Riele, S. te, en A. Roest, 2009, Sociale samenhang: Raamwerk en lacunes in de informatievoorziening. CBS, Heerlen.

Scheepers, P. en J. Janssen, 2001, Informele aspecten van sociaal kapitaal. Ontwikkelingen in Nederland 1970–1998. <http://www.mensenmaatschappij.nl/vol76/nr03/a02>.

Tiessen-Raaphorst, A. en J. de Haan, 2008, Hoofdstuk 2, Maatschappelijke ontwikkelingen. In: Rapportage Sport. Breedveld, K., C. Kamphuis, A. Tiessen-Raaphorst (red.) Rapportage sport 2008, blz. 27–45. SCP/ W.J.H. Mulier Instituut, Den Haag.

Völker, B., 2008, In ieders belang. Sociologische determinanten voor de productie van collectieve goederen. Oratie uitgesproken op 3-7-2008, Universiteit Utrecht.

Weert, C. van, en E. Zeijl, 2008, Jeugd actief in de maatschappij. In: Jaarrapport 2008 Landelijke Jeugdmonitor, CBS, Den Haag.

Wilson, J., 2000, Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, blz. 215–240.

Bijlage

Tabel
Aandeel personen van 12 jaar of ouder dat contact heeft met familie of met vrienden, vrijwilligerswerk doet of informele hulp geeft en deelneemt aan verenigingsactiviteiten, 2008

	Contact met familie			Contact met vrienden			Vrijwilligers- werk ¹⁾	Informele hulp ¹⁾	Verenigings- activiteiten
	1x per week	1 tot 2 keer per maand	zelden/nooit	1x per week	1 tot 2 keer per maand	zelden/nooit			
	%								
Geslacht									
Man	83	13	4	77	17	6	43	27	43
Vrouw	89	9	3	82	14	4	41	34	39
Leeftijd									
12-24	78	18	4	98	2	1	42	27	58
25-34	91	7	2	87	11	2	37	25	37
35-44	88	9	3	81	15	4	49	28	35
45-54	85	11	4	73	22	5	46	34	38
55-64	88	9	4	68	24	8	43	40	39
65-74	88	9	3	71	20	9	41	35	41
75 of ouder	87	9	4	66	20	14	24	16	35
Opleiding									
Laag	84	11	5	75	17	8	38	31	36
Middelbaar	87	10	3	83	14	4	43	31	41
Hoog	87	11	2	83	15	2	54	32	50
Herkomstgroep									
Autochtonen	87	10	3	80	16	5	44	30	44
Westerse allochtonen	84	12	3	77	17	6	39	31	39
Niet-westerse allochtonen	80	14	7	81	11	8	27	29	24
Totaal	86	11	3	80	15	5	42	30	41

Bron: POLS.

¹⁾ Personen van 18 jaar of ouder.